

SAUL BELLOW • **Augie March'in Maceraları**

The Adventures of Augie March

© 1949, 1951, 1952, 1953, 1977, 1979, 1980, 1981 Saul Bellow

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd.'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 2935 • Dünya Edebiyatı 268

ISBN-13: 978-975-05-2964-1

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Horace Pippin, "Uyum İçinde", 1944

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SAUL BELLOW

Augie March'ın Maceraları

The Adventures of Augie March

ÇEVİREN

Hasan Fehmi Nemli

BARIŞ ÖZKUL'UN ÖNSÖZÜYLE

SAUL BELLOW 10 Haziran 1915'te, ailesinin kısa bir süre önce Rusya'dan göçerek yerleştiği Kanada'da, Quebec eyaletine bağlı Lachine kasabasında doğdu. Dokuz yaşındayken ailesiyle beraber Amerika'ya, hayatının büyük bölümünü geçireceği, roman ve hikâyelerinin büyük kısmının ana mekânı olan Chicago'ya göç etti. Küçük yaştan itibaren kitap okumaya merak sardı. Chicago Üniversitesi'nde başladığı İngiliz Edebiyatı eğitimini iki sene sonra yarıda bırakarak, Northwestern Üniversitesi'nin antropoloji bölümüne geçti. Bellow romancılık kariyerinden önce geçimini, bir süre gazete ve dergilere kitap eleştirileri yazarak sağladı. İlk romanı *Boşlukta Sallanan Adam* 1944'te, ikinci romanı *Kurban* 1947'de yayımlandı. 1948'de aldığı Guggenheim bursuyla iki sene Paris'te ve başka Avrupa şehirlerinde kaldı. Asıl başarı ve ünü, bu iki yıl içinde yazmaya başlayıp 1953'te yayımladığı ve yayımlanır yayımlanmaz Amerikan Ulusal Kitap Ödülü'ne değer bulunan *Augie March'in Maceraları* ile elde etti. Ardından 1956'da kısa ama güçlü bir kitap olan dördüncü romanı *Günü Yaşay*'ı yayımladı. 1959'da, 1960'lardan 2000'lere kadar yazacağı kitapların tema ve yapılarının habercisi olan *Yağmur Kral*'ı yayımladı. Beş senede yazdığı ve 1964'te yayımladığı en büyük kitabı *Herzog* ile ikinci defa Ulusal Kitap Ödülü'nü kazandı. Bellow 1970 yılında *Bay Sammler'in Gezegeni*'ni yayımladı ve bu kitapla beraber üst üste üç kez Ulusal Kitap Ödülü kazanan ilk Amerikalı yazar oldu. 1975'te Pulitzer Ödülü'nü kazanacak olan *Humboldt'un Armağanı*'nı yazdı. 1976'da İsveç Akademisi tarafından Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. Akademi ödül gerekçesinde, Bellow'un "derin bir insanlık kavrayışıyla çağdaş kültürün incelikli bir çözümlemesini eserlerinde birleştirmesine" dikkat çekti. Bellow'un bu tarihten sonra yazdığı kitaplar, sırayla *The Dean's December* (Dekanın Kışı, 1982), *More Die of Heartbreak* (Daha Çok Kalp Yarısından Ölüürüz, 1987), *A Theft* (Bir Hırsızlık, 1989), *The Bellarosa Connection* (Belarus Bağlantısı, 1989), *Something to Remember Me by: Three Tales* (Beni Hatırlatacak Bir Şey: Üç Hikâye, 1991), *The Actual* (Işın Aslı, 1997), *Ravelstein* (2000) ve *Collected Stories*'dir (Toplu Hikâyeler, 2001). 20. yüzyılın en büyük romancılarından biri sayılan Saul Bellow, 5 Nisan 2005'te, doksan yaşında Chicago'da hayatını kaybetti.

Babama...

I

Ben Şikago doğumlu –Şikago, hani şu kasvetli şehir– bir Amerikalıyım, her şeyi, kuralları umursamadan kendi bildiğim gibi yaparım; anlatacaklarımı da kendi üslubumla anlatacağım: Kapıyı ilk çalan ilk girer;¹ bu kapı çalış bazen masumdur, bazen de o kadar masum değildir. Ama Herakleitos'un dediği gibi insanın yazgısını tayin eden onun karakteridir, ve nihayetinde kapıyı ses geçirmez hale de getirseniz, elinize eldiven de geçerseniz bu çalışın niteliğini kamufle etmenin hiçbir yolu yoktur.

Herkes bilir ki bazı gerçekleri gizlemek, ancak anlaşılabilirlikten ve doğruluktan taviz verme pahasına mümkündür; bir şeyi gizlerseniz, bir sonrakini de gizlemek zorunda kalırsınız.

Anneme çok düşkün olsam da ebeveynlerim benim için çok şey ifade etmiyordu. Annem cahil bir kadındı ve ondan öğrendiğim şeyler onun bana öğrettikleri değil, benim hayattan çıkardığım derslerdi. Öğretecek çok şeyi yoktu zavallı kadının. Kardeşlerim ve ben onu severdik. Her iki kardeşim adına konuşuyorum; büyüğü için bunu rahatlıkla söyleyebilirim; küçüğüne, yani Georgie'ye gelince bir cevabım yok –doğuştan zekâ geriliği var– ama tahminde bulunmam da gerekmiyor; arka avlunun tel çiti boyunca

1 *Matta 7:7-8*: Dileyin, size verilecek; arayın, bulacaksınız; kapıyı çalın size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapı çalana açılır.

ca aksaya aksaya, geri zekâhlara has gerginlikle tırıs giderken bir şarkı söylerdi:

Georgie, Machy, Augie, Simey

Winnie, Machy, heykes, heykes sevey Anacığı

Lausch Nene'nin kanişi, aşırı besili, tıknefes bir köpek olan Winnie dışında herkes için doğruydu bu. Ana, Lausch Nene'nin olduğu kadar Winnie'nin de hizmetçisiydi. Köpek gürültülü bir şekilde soluyarak, gaz çıkararak yaşlı hanımın taburesinin yanındaki üzerine tüfekle bir aslana nişan alan bir Berberi resmi işlenmiş minderin üzerinde yatıyordu. Nene'nin özel mahydu, onun maiyetine aitti; biz geriye kalanlar uyruklardık, özellikle de Ana. Ana köpeğin mama çanağını Nene'ye uzatıyor ve Winnie yiyeceğini yaşlı hanımın ayağının dibinde, yaşlı hanımın ellerinden alıyordu. Yaşlı hanımın elleri de, ayakları da küçüktü; bacıklarını İskoç ipliğinden buruşuk bir kumaşla sarıyordu; ayaklarında pembe şeritli gri –ah, şu keçe grisi, ruhların zorba grisi– pantuflar vardı. Oysa Ana'nın ayakları kocamandı ve evde genellikle bağcıkları olmayan erkek ayakka-bıları giyiyordu ve başında hayalî bir beyni andıran türban şeklinde doladığı pamuklu bir kumaş oluyordu. Yumuşak başlı ve uzun boyluydu, Georgie'nin gözleri gibi yumuşak bakışlı, yeşil, yuvarlak gözleri vardı ve uzun çehresinde tatlı bir tazelik. Ev işleri yapmaktan elleri kıpkırmızıydı, neredeyse hiç dişi yoktu –bu ayrıntıları aklıma geldiği gibi anlatıyorum– o ve Simon aynı tarazlanmış kazağı ortaklaşa giyiyorlardı. Yuvarlak gözlü olmasından başka Ana'nın yuvarlak camlı gözlükleri vardı; onları almak için onunla birlikte Harrison Sokağı'ndaki bedava dispansere gitmiştim. Oraya Lausch Nene'nin öğrettiği şekilde yalan söylemek için gittim. Şimdi yalan söylemenin o kadar da gerekli olmadığını biliyorum, ama o zamanlar herkes gerekli olduğunu düşünüyordu, özellikle de gençlik yıllarımda yoksul semtimizin sokaklarını doldurduğunu gördüğüm sürüsüne bereket Machiavellilerden biri olan Lausch Nene. Böylece biz evden çıkmadan önce her şeyi hazırlamış olan, gerekli düşünceleri ve cümleleri bir araya getirebilmek için buz gibi odasında kuştüyü yorganının altında büzüşerek uzun saatler geçirmiş olması gereken Nene kahvaltıda bana ayrıntılı açıklamalar yaptı.

Ana'nın bu işin altından kalkabilecek kadar zeki olmadığını düşünüyordum. Belki de zeki olmaya gerek olmadığı hiç aklımıza gelmiyordu; bizim için oynanacak bir oyundu bu. Dispanser gözlük parasını neden Hayır Kuruluşları'nın ödemediğini bilmek isteyecekti. Bu yüzden Hayır Kuruluşları hakkında bir şey söylememek, ama babamdan bazen para geldiğini, bazen de gelmediğini ve Ana'nın eve pansiyoner aldığını söylemek gerekiyordu. Ayrıca bu doğrudu da, bazı gerçekleri görmezden gelmek, sessizce geçiştirmek gibi bir yola başvurdu mu hakikatin ta kendisiydi. Her halükârda *onlar* için yeterince doğrudu ve ben bunu dokuz yaşında mükemmelen anlıyordum. Hem de bu tür manevralar yapamayacak kadar patavatsız olan ve kitaplardan İngiliz okul çocuklarına has bir tür onur kavramı edinmiş olan kardeşim Simon'dan daha fazla. Yıllar yılı *Tom Brown's Schooldays*² onun üzerinde bizim durumumuzdakilerin kaldıramayacağı bir etkide bulunmuştu.

Simon çıkık elmacık kemikli, kocaman gri gözlü sarışın bir çocuktu ve bir kriket oyuncusunun kollarına sahipti; gördüğüm resimler üzerinden hüküm veriyorum, yoksa *softball*'dan³ başka bir şey oynamışlığımız yoktu. Ama onun o İngiliz tavırları III. George'a duyduğu yurtsever öfkeyle çelişiyordu. Zamanın belediye başkanı okul yönetim kurullarına, krala karşı daha sert ifadeleri olan tarih kitaplarını kullanmalarını emrediyordu ve Simon, Cornwallis'e⁴ verip veriyordu. Bu yurtsever coşkuyu, generale sanki kişisel düşmanımış gibi duyduğu öfkeyi ve onun Yorktown'da teslim olmasından duyduğu ve çoğu defa öğlen yemeğinde sosislerimizi yerken gösterdiği memnuniyeti takdir ediyordum. Nene öğleleri bir parça haşlanmış tavuk yerdi ve bazen kirpi saçlı, küçük Georgie için kursak bulunurdu, kursağı çok seven Georgie bu çizgili şeyi soğutmaktan çok ondan alacağı zevki uzatmak için üflerdi. Ama Simon'un bu savaşçı, safkan gururu dispanserde yapılacak

2 Thomas Hughes'in 1857'de basılan ve Victoria dönemi çocuk edebiyatının klasiklerinden olan bir roman.

3 Sokak çocuklarının oynadığı bir çeşit basitleştirilmiş beysbol.

4 Charles Cornwallis (1738-1805): Amerika Bağımsızlık Savaşı sırasında Amerikan devrimci güçlerine karşı savaşan İngiliz generallerin önde gelenlerinden. 1781'de Yorktown (Virginia) Kuşatması'ndan sonra Amerikan-Fransız kuvvetlerine teslim olması savaşın dönüm noktası kabul edilir.

nazik görev için onu uygunsuz kılıyordu; o, yalan söyleyemeyecek kadar gururluydu ve bunu yapmaktansa herkesi ele verebilirdi. Bu işte bana güvenebilirlerdi, çünkü ben bundan hoşlanıyordum. Biraz strateji uygulamayı seviyordum. Bu beni heyecanlandırıyordu da; benim kendi ilgi duyduğum konular olduğu gibi, –Cornwallis beni pek sarmasa da– Simon’ın ilgi duyduğu konulara da Lausch Nene’ninkilere de ilgi duyuyordum. Söylemem istenen cümlelerin hakikate uygunluğuna gelince, bir pansiyonerimiz olduğu doğrudu. Lausch Nene bizim pansiyonerimizdi, akrabamız falan değil. Masraflarını biri Cincinnati’de, biri Racine, Wilconsin’de oturan iki oğlu karşılıyordu. Gelinleri onu istememişti ve Odessalı kudretli bir işadamının –düğmelerini sıkı sıkıya iliklediği kruvaze bir ceket ve yelek giyinmiş, bize yukarıdan bakan, dazlak, favorili, iri burunlu bir ilah (Bay Lulov’un büyütüp rötuşladığı resmi salonda asılıydı; boy aynasıyla, sobanın borusu arasında)– dulu olan o bizimle yaşamayı seçmişti, çünkü yıllardan beri bir evi yönetmeye, emretmeye, hükmetmeye, çekip çevirmeye, konuştuğu bütün dillerde komplo kurmaya ve entrika çevirmeye alışkındı. Rusça, Lehçe ve Yidiş dilinin yanı sıra Fransızca ve Almanca da konuşuyor olmakla övünüyordu; ancak Division Sokağı’nın rötuş sanatçısı Bay Lulov’dan başka kim onun Fransızca bilip bilmediğini doğrulayabilirdi ki? O da az sahtekâr, az pişkin değildi, hani. Paris’te bir zamanlar araba sürücülüğü yapmış olmasından başka, doğruysa, dediğine göre başparmağını masa boyunca dans ettirdiğinde çınlayan bir avuç dolusu bozuk parayla tempo tutarken bir kurşunkalemi dişlerine vurarak müzik yapmak ve bu arada satranç oynamak gibi şeylerin yanı sıra Fransızca da biliyormuş.

Lausch Nene ister satranç ister *klabyasch*⁵ olsun gözlerinde parıldayan altın sarısı bir ışıkla Timur gibi zalimce oynuyordu. *Klabyasch*’ı oyunu kendisine öğreten komşumuz Bay Kreindl ile oynuyordu. Kreindl kütük gibi elleri olan, iri göbekli, güçlü kuvvetli bir adamdı; kartlarını masaya, “*Shtoch! Yasch! Menel! Klabyasch!*” diye bağırarak atarken Nene ona alaycı gözlerle bakardı. O gittikten sonra bazen, “Eğer bir Macar dostun varsa, düşmana ihtiyacın yok,”

5 Macaristan ve daha başka yerlerdeki Yahudi topluluklarında revaçta olan, Hollanda kökenli, pikete benzer iki kişilik bir kâğıt oyunu.

derdi. Ama Bay Kreidl'in düşmanlıkla bir ilgisi yoktu. Sadece, eğitim çavuşu gibi havlaması nedeniyle bazen tehdit edici bir havası oluyordu. Eski bir Avusturya-Macaristan askeriydi ve görünüşünde, tavırlarında askerce bir şeyler vardı: top kundağı itmekten getirilmiş bir boyun, sefere katılmış bir erin kırmızı yüzü, güçlü bir çene, altın kaplama dişler, biraz şaşkınlık bakan yeşil gözler ve yumuşak, tümüyle Napolyon dönemine has kısa bir saç. Ayakları Büyük Frederick'i hoşnut edecek bir açıyla dışa doğru bakıyordu, fakat boyu muhafız olmak için gerekenden otuz santim kısaydı. Fevkalade bagımsız bir görüntüsü vardı. O ve karısı –komşuların yanında sakin ve alçakgönüllü, ama evde kavgacı bir kadın– ve dışçılık okuyan oğlu evin önündeki yarı gömülmüş bodrum tabir edilen bir yerde yaşıyorlardı. Oğul Kotzie akşamları köşedeki eczanede çalışıyor ve Belediye Hastanesi yakınlarındaki bir okula devam ediyordu; bedava dispanserden Nene'ye söz eden oydu. Ya da daha doğrusu, devlete ve belediyeye ait kurumlardan ne kadar yararlanabileceğini öğrenmek için onu çağırılan yaşlı kadındı. Yaşlı kadın her zaman birilerini, kasabı, manavı, seyyar meyve satıcısını çağırır ve March ailesine indirim yapılması gerektiğini açıklamak için onları mutfağa alırdı. Ana genelde sessizce yanlarında dikilirdi. Yaşlı kadın, "İşte kendiniz de görüyorsunuz... daha fazla şey söylememe gerek var mı?" derdi onlara. "Evde erkek yok, büyütecek çocuklar var." Bu onun en çok kullandığı tezdı. Sosyal hizmetler görevlisi Lubin, tanıdık silueti, dazlak kafası, altın çerçeveli gözlüğüyle ve dudaklarında sabırsız bir gülümsemeyle gelip kendini bütün ağırlığıyla mutfakta bir sandalyeye bıraktığında Nene hemen saldırıya geçirdi: "Çocukların yetiştirilmesini nasıl beklersiniz ki?" Adamcağız dinlerken sakin kalmaya çalışır, ama yavaş yavaş elindeki çekirgelerden bir tekini bile kaçırmamaya kararlı bir adama dönüşür ve "Sevgili hanımefendi, Bayan March kiranızı artırabilirdi," diye karşılık verirdi. Lausch Nene buna çoğu kez –çünkü onunla yalnız kalmak için bizi dışarı çıkardığı da olurdu– şöyle cevap verirdi; "Ben olmasam, başlarına ne gelir, siz biliyor musunuz? Onları bir arada tuttuğum için bana müteşekkir olmalısınız." Hatta hiç şüphem yok ki, "Yarın öldüğümde, Bay Lubin, sırtınıza nasıl bir yük bindiğini göreceksiniz," bile demiştir. Buna yemin edebilirim. Bize, egemenliğinin bir

gün sona erebileceğini ima edip otoritesini zayıflatacak hiçbir şey söylemezdi. Bundan başka, bunu duymak bizi şoke ederdi; bizi çok iyi tanıyan, mucizevi şekilde düşüncelerimizi okuyabilen o –tebaalarının yüreklerinde ne oranlarda sevgi, nefret ve korku olduğunu tam olarak bilen hükümlerlerden biriydi– bizim nasıl şoke olacağımızı anlardı. Ama Lubin’e, siyaset icabı ve gerçekliğinden şüphe edilemeyecek duygularını ifade etmesi gerektiği için bunu mutlaka söylemiş olmalıdır. Bay Lubin her zaman duruma hâkimmiş gibi görünmeye çalışmakla birlikte, “Beni böyle müşterilerden kurtar” duygusuyla sabrı taşmak üzereymiş gibi bir havaya girerdi. Melon şapkasını bacaklarının arasında tutar (her zaman daracık olan pantolonu, beyaz çoraplarını ve ayak parmakları civarında pörtlemiş, kırış kırış, kara ayakkabılarını açıkta bırakırdı) ve elindeki çekirgeyi bir süre içine bıraksa mı bırakmasa mı diye kendisiyle boğuşuyormuş gibi bakardı şapkaya.

“Gücümün yettiği kadar ödüyorum,” derdi Lausch Nene.

Şalının altından sigara tabakasını çıkarır, bir Murad⁶ dikiş makasıyla ikiye böler ve ağızlığını alırdı. Henüz kadınların sigara içmediği bir dönemdi. Aydın kesim dışında, ki ihtiyar kadın kendini öyle nitelerdi. Ağızlığını küçük, kara dişetleri arasına kısırdığında bütün kurnazlığı, kötülüğü, otoriterliği ortaya çıkar, en iyi stratejilerini geliştirirdi. Eski bir kâğıt torba gibi buruşuktu; inatçı, entrikacı bir zorba; yırtıcı bir bolşevikti; pembe şeritli gri pantuflarları içindeki küçük ayakları Simon’ın eliş dersinde yaptığı taburenin üzerinde durur, taburenin yanındaki minderde kötü kokusu bütün evi dolduran ihtiyar Winnie uyuklardı. Zekâ ve memnuniyetsizliğin illa bir arada bulunmasının gerekmediği yaşlı kadından öğrendiğim bir şey değildi. Onu tatmin etmek imkânsızdı. Her konuda güvenebileceğimiz Kreindl’i alın mesela, Ana hasta olduğunda kömürü yukarı taşıyan, ilaçlarımızı bedava hazırlaması için Kotzie’ye talimat veren Kreindl’e “şu beş para etmez Macar” veya “Macar domuzu” derdi. Kotzie’ye “pişmiş elma”; Bayan Kreindl’e “sinsi kaz”; Lubin’e “ayakkabıcının oğlu”, dişçiye “kasap”, kasaba “çapsız hilebaz” derdi. Birçok defa kendisine takma diş yapmaya çalışan ve başarısız olan dişçiden nefret ediyordu. Dişlerinin izini

6 1920’lerde Amerika’da hayli tutulan Murad marka Türk sigarası.

çıkartırken dişetlerini yakmış olmakla suçluyordu onu. Ama dişçinin ellerini ağızından itmeye çalışmıştı. Ben buna bizzat şahittim; kısa kolları bir ayıyı zapt edebilecek kadar güçlü, soğukkanlı, yapılı bir adam olan Dr. Wernick ona karşı elinden gelen özeni göstermiş, boğuk feryatlarına ve kendisini tormalamasına kararlılıkla dayanmıştı. Nene'nin böyle mücadele etmesini seyretmek hiç de kolay bir şey değildi ve biliyorum ki Dr. Wernick benim de orada olmamdan hiç hoşnut değildi, ama Nene nereye giderse gitsin ya Simon ya da ben ona kavalyelik ederdik. Bu defa bitkin bir şekilde eve dönerken yaslanacak bir omuz kadar, Dr. Wernick'in zalimliğine ve beceriksizliğine tanıklık edecek birine de ihtiyacı vardı. Daha on yaşında ondan azıcık kısa ve onun pek de fazla olmayan ağırlığını taşıyacak kadar kuvvetliydim.

“Nefes almamı engellemek için pençelerini nasıl yüzüme koyduğunu gördün,” dedi. “Tanrı onu kasap olsun diye yaratmış, o gitmiş dişçi olmuş. Elleri çok ağır. Dokunmuş bir dişçi için her şeydir. Elleri bu işe uygun değilse bu mesleği yapmasına izin verilmemeli. Ama karısı onu okula göndermek ve ondan bir dişçi yaratmak için çok çalıştı. Ben de tuttum dişetlerimi yaksın diye ona gittim.”

Biz, geriye kalanlar, dispensere gitmek zorundaydık; yüzlercesi bir askerî teçhizat deposu kadar geniş bir alanda toplanmış onca dişçi koltuğuyla bir rüya gibiydi dispenser; camdan üzüm desenleriyle süslü yeşil küvetler, böcek bacaklarını andıran kablolarının ucunda asılı matkaplar, porselen döner tepsiler üzerindeki gaz alevleri... pencereleri kafesli, önlerinde ve arkalarında muhteşem tamponlar bulunan kırmızı tramvayların doldurduğu, kesme taştan belediyeye binalarıyla çevrili Harrison Sokağı'nın kasvetli gürültüsüne, partirtısına doğru yürüyorduk. Tramvaylar gürültüyle yavaş yavaş ilerler, pnömomatik frenleri kış ikindisinin grimsi çamurları üzerine ya da yaz günleri kül ve duman kokusu sinmiş tozlu çıplak taşlar üzerine solur; aksakları, kamburları, tek bacaklıları, koltuk değneklileri, diş ve göz ağrısı çekenleri ve kimbilir daha ne dert sahiplerini indirmek için sağlık merkezlerinin önünde uzun uzun dururdu.

Bu yüzden gözlük için anneme eşlik etmeden önce her zaman oturup büyük dikkatle dinlemek zorunda olduğum talimatlar aldım yaşlı kadından. Annem de bir gaf yapmasın diye bu dersler-

de hep hazır bulunurdu. Ona asla ağzını açmaması tembihleniyordu. “Unutma, Rebecca,” diye tekrarlıyordu Nene, “bırak her şeye Augie cevap versin.” Ana evet demek için bile ağzını açmaksızın boyun eğiyor, elleri yaşlı kadının giymesi için ona seçtiği şişe yeşili elbisenin yanardöner kıvrımları üzerinde sessizce oturuyordu. Çok sağlıklı ve pürüzsüz bir cildi vardı, hiçbirimiz onun o sağlıklı cildini miras almamıştık ya da delikleri geriye doğru dönük olan ve aralarındaki küçük bölmeyi gösteren burnunu. “Hiçbir şeye karışmayacaksın. Eğer sana bir şey sorarlarsa, Augie’ye şöyle bakacaksın.” Ve annemin dönüp bana nasıl bakacağını gösteriyordu; her zamanki yüceliğinden sıyrılıp onu o kadar güzel taklit ediyordu ki. “Bir şey söyleme. Sadece sorulara cevap ver,” diyordu bana. Annem benim saygın ve güvenilir biri olduğumu görmeye can atıyordu. Simon’la ben onun için mucize ya da kazaydık; sadece Georgie mutlu ve hak edilmemiş bir başarıdan sonra yazgısına geri döndüğü gerçek eseriydi. Yaşlı kadın planını açıkladıktan sonra annemin söylemeye cesaret edebildiği tek şey, “Augie, Nene’yi dinle. Ne dediğine kulak ver,” olurdu.

“Sana ‘Baban nerede?’ diye sorduklarında, sen, ‘Bilmiyorum, Matmazel,’ diyeceksin. Soran kadın kaç yaşında olursa olsun, ‘Matmazel’ diye hitap etmeyi sakın unutma. Eğer ondan en son ne zaman haber aldığını öğrenmek isterse, son defa iki yıl kadar önce Buffalo, New York’tan para havalesi gönderdiğini söyle. Hayır Kurumları hakkında sakın tek kelime etme. Bundan asla söz etmeyeceksin, iyice anladın mı? Asla. Kira ne kadar diye sorarsa, ona on sekiz dolar de. Paranın nereden geldiğini sorarsa, pansiyonerlerinizin olduğunu söyle. Kaç kişi? İki pansiyoner. Şimdi, söyle bana kira ne kadar?”

“On sekiz dolar.”

“Peki, kaç pansiyoner?”

“İki.”

“Ne kadar ödüyorlar?”

“Ne kadar demeliyim?”

“Her biri haftada sekiz dolar.”

“Sekiz dolar.”

“Ayda altmış dört dolarla özel doktora gidemiyorsunuz. Bir özel doktora gittiğimde sadece bir göz damlası bana beş dolara mal ol-

du, üstelik gözümü yaktı. Şu gözlüklerse –kutusuna eliyle hafifçe vururdu– on dolar çerçeve, on beş dolar camlar.”

Sadece ve sadece böyle zamanlarda, mecburiyetten, babamdan söz ederdik. Ben onu hatırladığımı iddia ediyordum; Simon bunun doğru olmadığını söylüyordu ve Simon haklıydı; ben hayal kurmayı seviyordum.

“Bir üniforması vardı,” diyordum. “Kesinlikle hatırlıyorum. O bir askerdi.”

“Nah, askerdi. Bu konuda bir şey bildiğin yok.”

“Belki de denizciydi.”

“Nah, denizciydi. Marshfield'deki Hall Kardeşler Çamaşırhanesi için kamyon sürüyordu, yaptığı şey buydu. Bir üniforma giydiğini sana söyleyen bendim. Maymun görür, maymun yapar, maymun duyar, maymun konuşur.” Maymun hayatımızda önemli bir rol oynuyordu. Büfeyi süsleyen Türkistan işi dar örtünün üzerinde hiçbir şey göremeyen, hiçbir şey işitmeyen, hiçbir şey demeyen ve evde tanıdık bir teslis oluşturan gözleri, kulakları ve ağzı kapalı üç maymunumuz vardı. Daha aşağı mertebedeki tanrılara sahip olmanın avantajı, adlarını istediğiniz gibi ağzımıza alabilmenizdir. “Mahkemede sessiz olun, maymun konuşmak istiyor; konuş, maymun, konuş.” “Maymunla bambu çimlerin üzerinde oynuyor...” Yine de maymunlar kudretli, üstüne üstlük etkileyici ve yaşlı kadın büyük bir lama gibi –çünkü o benim için eninde sonunda bir Doğuluydu– ağzı ve burun delikleri kan rengi bir kırmızıyla ve büyük bir zekâyla boyanmış üç çömelmiş kahverengi maymunu işaret ederek yüceliğe yaklaşan bir nezaketsizlikle, “Hiç kimse sizden herkesi sevmenizi istemiyor, dürüst olun yeter, *ehrlich*.⁷ Yerli yersiz konuşmayın. İnsanları ne kadar severseniz, o kadar keyfinizi kaçırlırlar. Bir çocuk sever, yetişkin bir insan saygı gösterir. Saygı, sevgiden evladır. Saygıyı temsil edense ortadaki maymun,” dediğinde sosyal eleştirmen olabilirdi. Nene'nin, elleriyle ağzını kapatmış, konuşmayan maymuna karşı fesatlıkla günah işlediği hiç aklımıza gelmemişti, ama hiçbir zaman onu eleştirmeyi düşünmedik, hele de karşılıklı anlayış ilkesi bütün mutfağı doldurduğunda.

Nene zavallı Georgie'yi çıldırtmak pahasına bize dersler verirdi.

7 (Alm.) Dürüst.

Georgie köpeği öperdi. Yaşlı kadının bir zamanlarki bu hırçın kölesini. Şimdi bütün gün uyuklayan ve iç çeken, tam olarak sevilesi olmasa da makul sayılabilecek aktif yıllarının hatırına saygı gören miskin bir hayvandı. Ama Georgie onu seviyordu; aynı şekilde eteğini, dizini öptüğü Nene'yi de, yaşlı kadının dizini ya da kolunu iki eliyle tutar, sonra iffetli, bön, okşayıcı, tatlı ve hamarat alt dudağını uzatırdı; taneleri dökülmüş bir ayçiçeğini andıran beyazımsı, kısa ve gür saçlı kafasıyla eğildiğinde gömleği üstünden sarkardı. Yaşlı kadın çocuğun kendisini öpmesine izin verir ve onunla şöyle konuşurdu: “Benim akıllı çocuğum, prensim, şövalyem benim, sen yaşlı nene ni seviyorsun, ha? Çok güzel, kim sana iyi davranıyor, kim kursak ve boyun veriyor, biliyorsun. Kim? Kim sana erişte hazırlıyor? Evet, erişteler kaygan, çatala gelmiyor, parmakla tutmak da zor. Küçük kuşlar solucanı nasıl yakalar, biliyor musun? Küçük solucan toprağın içinde kalmak ister. Küçük solucan dışarı çıkmak istemez. Yeter, elbisemi ıslatıyorsun.” Ve Simon'la beni hedef alan yaylım ateşini bitirdikten sonra birden bakımlı, yaşlı elleriyle sert bir şekilde Georgie'nin alnını itip onu kendinden uzaklaştırırdı; bizi eğitime görevini hiçbir zaman savsaklamazdı; kalles ve kalbi nasır bağlamış insanlarla çevrili güvenen, seven ve saf varlıklar üzerine, kuşların savaşçı karakteri ve solucanlar üzerine, duygulardan yoksun umutsuz insanlık üzerine yeni bir eleştirel ders verirdi. Bütün bunların örneği Georgie'ydi. Fakat asıl örnek Georgie değil Ana'ydı; onun sevgiden doğan köleliği, saflığı, üç çocukla terk edilmişliği. Yaşlı kadın Lausch'un lafı getirmek istediği yer burasıydı; şimdi, yaşlılık günlerinin bilgeliğiyle yol göstereceği ikinci bir ailesi vardı.

Her fırsat çıktığında lafın babama getirilmesi hakkında Ana ne düşünebilirdi? Uslu uslu otururdu. Babamla ilgili şu ya da bu ayrıntıyı aklına getirdiğini hayal ediyorum; onun sevdiği bir yemeği, belki patates-köfte, belki kabak veya kızılıcak sosu; belki kola-lı bir yakadan hoşlanmadığını ya da yumuşak bir yakadan; ya da eve *American Evening* veya *Journal* getirdiğini. Bunları düşünüyordu, çünkü düşünceleri her zaman çok basitti; ama kendini yapayalnız hissediyordu ve basitliği üzerine zihinsel ıstırapların koyu bir gölge düşüreceği acılar çekiyordu. Daha önce, babam bizi terk ettiği vakit kendimizi yapayalnız bulduğumuzda işin içinden nasıl

çıkiyordu bilmiyorum, ama Nene çıkageldi ve dizginleri eline aldı. Ana, belki de sahip olduğunu hiç bilmediği yetkilerini ona devretti ve cezasını bitmez tükenmez işlere koşulmakla ödedi; Zeus'un hayvan kılığına girerek elde ettiği –sonra da öfkeli karısının intikamından korkarak saklanmak zorunda kaldığı– kadın kahramanlar gibi üstün bir aşka kendini kaptıran kadınlar arasında yerini aldı sanırım. Benim iri yarı, yumuşak başlı, yırtık pırtık giysiler içindeki, silip süpüren, canı burnundan çıkan annemi yüce bir öfkeden kaçan bir güzel, babamı da mermer bacaklı bir Olimpos tanrısı olarak hayal ediyor değilim. Annem Wells Sokağı'nda bir çatı katı atölyesinde mantolara ilik gözü açmıştı, babamsa bir çamaşırhane de kamyon şoförüydü; kaçıp gittiğinde geriye bir resmini bile bırakmamıştı. Fakat annem yine de çilesi bir türlü bitmeyen o bahtsız kadınlardan biriydi, çünkü hâlâ bedel ödüyordu. Bir kadından intikam almaya gelince, evli kadınların büyük çoğunluğunu temsilen Lausch Nene meşruiyet adına cezaları vermek üzere oradaydı.

Yine de yaşlı kadın insaflıydı. Aksini söyleyemem. Odessa'da yaşadığı debdebeden, hizmetçilerinden ve mürebbiyelerinden söz ederken burnu havada ve acımasızdı, başarıyı tatmıştı, ama düşmenin ne demek olduğunu da biliyordu. Kütüphaneden bana getirttiği kitaplardan bazılarını daha sonra okuduğumda anladım ben bunu. Bana Rus alfabesini öğretmişti, bu yüzden kitapların isimlerini okuyabiliyordum. Yılda bir defa *Anna Karenina*'yı ve *Yevgeni Oneğin*'i okurdu. Ara sıra istemediği bir kitabı getirdiğimde bana demediğini bırakmazdı. “Üstünde *roman* yazmıyorsa getirmeyeceksin diye sana daha kaç defa söylemem gerekiyor? İçine bakmamışsın. Parmakların bir kitabın sayfalarını çeviremeyecek kadar zayıf mı? Öyleyse top oynayamayacak ya da burnunu karıştıramayacak kadar da zayıf olmalı. Ama bunlara gücün yetiyor! *Bozhe moy!* Tanrım! Kuş kadar beynin yok, üç kilometre yürüyüp sırf kapağında Tolstoy yazıyor diye bana bir din kitabı getiriyorsun.”

Yaşlı *grand-dame*'i⁸ yanlış tanıtmak istemiyorum. Kalıtım zincirindeki bir hata nedeniyle ailesel bir kötülüğün bizim istismar edilmemize yol açabileceğinden şüpheleniyordu. Tolstoy'un din hakkında yazdığı şeyleri okumak istemiyordu. Ona bir aile babası ola-

8 (Fr.) Büyük hanım.

rak güvenmiyordu, çünkü kontese az kahrı çektirmemişti. Kendi asla sinagoga gitmese ve hamursuz bayramında ekmek yese de, Ana'yı etin daha ucuz olduğu domuz kasabına gönderir, konserve istakozu ve diğer yasaklanmış yiyecekleri severdi; bir tanrıtanımaz ya da serbest düşünür değildi. Yaşlı kadının (nedeninin hiç bilmiyorum) Ramses dediği –belki Kutsal Kitap'taki Pithom adlı şehir nedeniyle, ancak nereden esinlendiğini hiçbir zaman söylemedi– eskici, yaşlı Bay Anticol öyleydi. Tanrı'ya karşı tam bir isyankâr. Nene buz gibi ve ihtiyatlı bir tavırla adamın söylediklerini dinler, kendi fikrini hiç açık etmezdi. Bay Anticol kırmızı suratlı ve mahzun bir adamdı; kayış gibi olmuş şayak şapkası kafatasını düzmüş gibi gösteriyordu; eskiler ve hurdalar için bağırmaktan –eeskiciii, huuurdacım– sesi hırıltılı ve boğuk çıkıyordu. Gür saçları ve kaşları, küçümseyerek bakan kahverengi gözleri vardı; darmadağınık saçlı, şişman, çalışkan, yaşlı bir adamdı. Nene ondan bir *Encyclopedia Americana* seti satın aldı, sanırım 1892 baskısı... Simon'la bana onu okutuyordu; Bay Anticol da bize her rastladığında, sanırım, ansiklopedinin dinsizlik aşladığı inancıyla, “Okuma nasıl gidiyor?” diye soruyordu. Onu tanrıtanımaz yapan şey doğduğu şehirde yapılan Yahudi katliamıydı. Gizlendiği mahzenden karısının küçük kardeşinin henüz sıcak cesedine bir işçinin işediğini görmüştü. Bu yüzden, “Bana Tanrı'dan söz etmeyin,” derdi. Ama Tanrı'dan sürekli söz eden kendisiydi. Bayan Anticol dindar kalmaya devam ederken, büyük bayramlarda arabasını sinagoga sürüp –inancından dönmenin dik âlâsı– pembe gözlü, yaşlı ve güçsüz beygirini bir tiyatro gösterisindeymişçesine şapkalarını başlarından çıkararak zengin Yahudilerin lüks gezinti arabalarının arasına park etmek onun fikriydi; ömrünün sonuna kadar onun için büyük bir eğlence olan bir tür adilik. Yağmurda şifayı kaptı ve zatürreden öldü.

Nene yine de Bay Lausch'un ölüm yıldönümlerinde mum yakar, hamur işi yaparken bir tür sunu niyetine kömürlerin üzerine bir topak hamur atar, sütdişlerine büyümlü sözler okuyup üfler ve kem gözlere karşı sihirli sözler mırıldanırdı. Bu bir mutfak diniydi ve denizi yaran, Gomora'yı yerle bir eden Yaratılışın Tanrı Baba'sıyla hiçbir ilgisi yoktu, ama yine de din mi, dindi. Söz buraya gelmişken iki çift laf da mutfak duvarlarındaki şişmiş, kanayan yü-

rekleri, aziz resimleri, kapıya bağlanmış kuru çiçek sepetleri, komünyonları, Paskalyaları ve Noelleriyle Polonyalılar –Polonya mahallesinde topu topu bir avuç Yahudi’ydik– hakkında edeyim. Bazen kovalanır, taşlanır, ısırılır ve dövülürdük, çünkü Georgie dahil hepimiz, hoşlanalım ya da hoşlanmayalım, İsa’nın katili olarak görülüyorduk. Genelde fazlasıyla delidolu ve şamatacı olduğumdan bundan özel olarak üzüntü duymuyor ya da bunu dert etmiyordum; sokak çetelerinin taşlı sopalı dövüşlerinden ya da sonbaharda karanlık çöktüğünde mahalledeki serserilerin sürüler halinde tel çitleri yırtarak kızları yuhalayıp onlarla alay etmelerinden ya da yabancıları dövmelelerinden daha fazla açıklama gerektirdiğini düşünmüyordum. Her ne kadar dostlarımdan ve oyun arkadaşlarımdan bazıları evlerin arasındaki dar geçidin iki başını tutarak bizi kısıtiran bu çetelerin arasında birdenbire ortaya çıksa da bu karanlık işlerin ortasında doğmuş olmaktan dolayı kendime işkence etmek benim tabiatımda yok. Simon onlarla pek takılmazdı. Okul onu daha çok çekiyordu ve kendine has duyguları vardı; kendi içine kapanmasına yol açan Natty Bumppo, Quentin Durwar, Tom Brown, Kaskaskia’dan Clark, Ratisbon’dan zafer haberleri getiren ulak, ve benzerlerinin karışımından elde edilmiş yoğun duygular. Ben onun yanında sadece bir yedek oyuncuydum, onun Sandow vücut geliştirme aletinde veya bilek tendonlarını geliştirme zımbırtısında saatler geçirmeme hiçbir zaman izin vermedi. Ben kolay dost oluyordum, ama bu dostluklar çoğunlukla daha önceki bağlantılar nedeniyle kısa ömürlü oluyordu. En uzun süreli dostluğum annesi, Milwaukee Caddesi’ndeki Ebelik Okulu’ndan mezun bir ebe olan Stashu Kopecs ile oldu. Hali vakti yerinde Kopecslerin elektrikli bir piyanoları vardı ve bütün odaları muşamba kaplıydı, ama Stashu bir hırsızdı ve ona ayak uydurmak için ben de çalışırdım; kamyonlardan kömür, kuruması için iplere asılmış giysiler, ucuzcu dükkânlarından kauçuk toplar, gazete büfelerinden bozuk paralar. Çoğu defa bunu ustalığımı kanıtlamak için yapardı, ayrıca Stashu mahzende soyunup çamaşır ipinden aşırılmış kadın çamaşırını giyinmekten ibaret bir oyun icat etmişti. Sonra soğuk bir ikindi, çok az kar bulunan bir yerde, donmuş çamurun üzerindeki bir sandığa oturmuş Nabisco gofreti yediğim sırada, ağzım gofre-

tin tatlı tozuyla doluyken bana baskın veren bir çetenin içinde boy gösterdi. Çetenin başında olduğundan daha küçük gösteren on üç yaşlarında, hüznü görünümlü sert bir çocuk vardı. Çocuk gelip beni suçlamaya başladı, arkasında St. Charles Islahevi'nden yeni çıkmış olan ve Pontiac'taki çeteye katılmaya hazırlanan büyük Moonya Staplanski vardı.

“Seni küçük Yahudi piçi, kardeşime yumruk atmışsın,” dedi Moonya.

“Öyle bir şey yapmadım. Onu görmedim bile.”

“Elinden beş sentini almışsın. Yoksa o gofreti nasıl satın alacaksın?”

“Parayı evden verdiler.”

Sonra, saman sarısı saçlarıyla Stashu gözüme çarptı, bana oynadığı oyundan gayet memnun sırtıyor ve yeni tanışlarıyla gurur duyuyordu; “Hey, seni sidikli Stashu,” diye seslendim, “biliyorsun ki Moon'un bir kardeşi bile yok.”

Bunun üzerine çocuk bana yumruğu yapıştırdı ve çete, aralarında Stashu da, üzerime çullandı; koyun postu paltomun kopçalarını söktüler ve ağzımı burnumu kan içinde bıraktılar.

“Hata kimde?” diye sordu Lausch Nene eve döndüğümde, “Kimde, biliyor musun? Sende, Augie, çünkü üç kuruşluk aklın vardı, o da *accoucherka*'nın⁹ altına kaçırın oğluyla birlikte gitti. Simon onlarla dolaşılıyor mu? Dolaşmıyor. O senden akıllı.” Hırsızlıklarımızı bilmediği için Tanrı'ya şükrettim. Bu onun terbiye verme tarzı olduğundan, bir şekilde, onun sevgisini kolayca yitirmenin beni nerelere sürükleyeceğini anladığım için bu durumdan hoşnut olduğundan kuşkulandım. Ama bu zayıflığın en başta gelen örneği olan Ana dehşete kapıldı. Yaşlı kadının otoritesine karşı konuşma sırasında duygularını belli etmeye cesaret edememiş olsa da, pansuman yapmak için beni mutfağa götürdüğünde, mırırmır söylenerek ve iç çekerek miyop gözleriyle yaralarımı yakından bakarken Georgie, uzun ve beyaz, arkasında pıtı pıtı yürüyor ve Winnie evyenin altında şapırdatarak suyunu içiyordu.

9 Yiddiş ve Fransızca karışımı, ebe.

II

On iki yaşıma bastığımızda hayatı tanıyalım, para kazanmanın temel esaslarını öğrenelim diye yaşlı kadın yazın bizi çalışmaya gönderdi. Bundan önce bile yapacak bir şeyler bulmuştu bana. Okuma yazmayı zor öğrenen çocuklar için bir sabah kursu vardı; Georgie'yi okula bıraktığımda el ilanları dağıtmak için Sylvester Star Sineması'na gittim. Nene bunu Sylvester'ın babasıyla konuşarak ayarlamıştı, adamı parkta yaşlıların oturduğu çardaktan tanıyordu.

Havanın iyi olduğu haberi avluya bakan dairemize geldiğinde Nene ılıklık ve rüzgârsız havaları severdi— odasına gider, etine dolgun olduğu günlerin yadigarı korsesini ve siyah elbisesini giyerdi. Ana ona bir termos çay hazırlardı. Sonra çiçekli bir şapka ve pençelerinden omzuna tutturduğu porsuk kürkünden bir etol parka gitmek üzere evden çıkardı. Elinde okumayı hiç düşünmediği bir kitapla. Çardakta bundan çok konuşuluyordu. Orası evliliklerin kotarıldığı bir yerdi. Yaşlı tanrıtanımazın ölümünden bir ya da iki yıl sonra, Bayan Anticol orada kendine ikinci bir koca buldu. Söz konusu dul Iowa City'den sırf evlenecek bir kadın bulmak amacıyla gelmişti ve evlenmelerinden sonra kadını eve hapsettiği ve miras haklarını devreden belgeleri zorla imzalattığı haberleri geldi. Nene üzölmüş gibi bile yapmadı; sadece, “Zavallı Bertha,” dedi, ama bu-

nu ben mandepsiye basmam havalarında, bir keman teli kadar ince ve oyunbaz bir edayla söyledi ve ikinci defa evlenmeye kalkışmadığı için itibarını artırdı. Yaşlı insanların gençlikte peşinde koştukları şeylerden vazgeçtikleri düşüncesini bir yana atmamın üzerinden hayli zaman geçti. Ama Nene'nin inanmamızı istediği şey buydu –“benim gibi yaşlı bir *baba*”¹ sözünü senet sayıyor ve onu gurur nedeniyle her şeyden vazgeçmiş, hiçbir şeyi umursamayan, bilge ve hırslardan arınmış yaşlı bir kadın olarak görüyorduk. Ama eğer bir evlilik teklifi almış olsaydı yine de böyle düşünür müydü, emin değilim. Yoksa ne diye *Anna Karenina*'ya ya da bir başka gözde romamı olan *Manon Lescaut*'ya deli olsundu ki? Kendini iyi hissettiğinde beli ve kalçalarıyla övünürdü; güzel görünmekten ve yarattığını bildiğim etkilerden hiçbir zaman vazgeçmedi; yatak odasına girip korsesini bağlamasının ve saçlarını kabartmasının sadece alışkanlıktan değil, yetmişlik bir Vronski ya da Des Grieux'nün² bakışlarını üzerine çekme arzusundan kaynaklandığına inanıyorum. Bazen sarı lekelerinden, kırışıklıklardan ve cansız kâküllerinden başka gözlerinde daha genç ve kırgın bir kadın görmeye zorluyordum kendimi.

Nene çardakta kendisi için neyin peşinde olursa olsun, bizi unutmuyordu. Bana el ilanı işini çadır bezinden beyaz pantolon ve beyaz golfçü kasketi giydiği için “Fırıncı” denen yaşlı Sylvester vasıtasıyla bulmuştu. Sylvester felç geçirmişti, bu yüzden acı yığurduğu şakaları yapıyordu, ama temiz, az konuşan, kan çanağına dönmüş gözlerinden ciddiyet okunan, at nalı şeklindeki beyaz bıyıklarının kavsine yansıyan bir irade gücüyle olacıklara boyun eğdiği görülen bir adamdı, belli ki bir ayağı çukurdaydı. Sanırım, onunla her zamanki gibi, korumakta olduğu aile hakkında konuşuyordu; ve Sylvester beni oğlunu görmeye götürdü; para ve aile kaygılarının sürekli terlettiği genç bir adam. Sineması pek iyi çalışmıyordu, saat ikide koltuklar boştu, kemancı sadece onun için ve projeksiyon kabinindeki operatör için çalışıyordu; bu durumda bana vereceği iki kuruşu bulması kolay olmayacaktı. O zaman sert adam pozları takındı. “El ilanlarını lağıma atan çocuklar oldu.

1 (Rus.) Çocuk dilinde nene.

2 Vronski, *Anna Karenina*'nın; Des Grieux, *Manon Lescaut*'nun başkahramanı.

Böyle bir şey yaptığımı görürsem, çok fena yaparım. Böyle şeyler benden kaçmaz.” Bu yüzden yol boyunca beni birkaç blok takip edeceğini biliyordum; sokakta kelleşmeye yüz tutmuş kafasını, her zaman tasalı ve bir ayıninki kadar kahverengi gözlerini kolladım. “Beni kazıklayacağımı düşünen serseriler için benim de birkaç numaram var,” diye beni uyardı. Fakat güvenilir biri olduğuma ikna olduğunda, ki başta öyleydim, talimatlarına uygun olarak el ilanlarını, posta kutularını doldurup da posta idaresiyle papaz olmasına yol açmamak için rulo yapıp zillerin üzerindeki pirinç konuşma borusunun ağzına sıkıştırdım, bana maden suyu ve lokum ikram etti; biraz daha boy attığımda beni bilet kontrolörü yapacağını ya da satın almayı düşündüğü patlamış mısır makinesinin başına getireceğini ve daha sonraki yıllarda mühendislik eğitimini tamamlamak için Armour Institute’e döndüğünde işe bir yönetici atayacağını söyledi. Okulu bitirmesine sadece iki yılı kalmıştı, karısı diplomasını almasında ısrar ediyordu. Bunları anlattığına göre, sanırım, beni olduğumdan büyük görüyordu, tıpkı dispanserdekilerin sık sık yaptığı gibi. Bana anlattıklarının hepsini anlamadım.

Her neyse, benim hakkımda biraz yanılıyordu, çünkü diğer çocukların el ilanlarını lağıma attıklarını söylediğinde, benim de daha azını yapamayacağımı hissettim ve fırsat kolladım. Öğlen vakiti George’u almaya bir cezaevini anımsatan, civardaki en önemli komşuları olan buzhane ve tabut imalathaneleriyle aynı briketten inşa edilmiş okuluna gittiğimde el ilanlarını sınıf arkadaşlarına tomar tomar dağıttım. İçerisi, çıplak gözle zor seçilen tavanı ve tepinmekten kararmış parkeleriyle dünyanın bütün hapishaneleri gibi kasvetliydi. Yazları okulun bir köşesi zihinsel engelliler için açık tutuluyordu; içeri girdiğinizde, buzhanenin serpintilerinden kurtuluyor, kâğıt zincir yapmak için kâğıtları kırpan makasların şakırtısı, çocukların cıvıltıları ve sağa sola emirler yağdıran öğretmenlerin bağırtilarıyla karşılaşılırdınız. Merdivenlere oturup geri kalan el ilanlarını beşer onar ayırıyordum ve ders bitince Georgie onlardan kurtulmama yardım ediyordu. Sonra Georgie’yi elinden tutup eve götürüyordum.

Georgie, Winnie’yi ne kadar seviyorsa tanımadığı köpeklerden de o kadar korkuyordu ve Winnie’nin kokusunu taşıdığından di-

ğer köpekleri çekiyordu. Köpekler Georgie'nin bacaklarını kokluyor, ben onları kovalamak için cebimde taş taşıyordum.

İşsiz geçen son yazdı bu. Ertesi yaz, dersler sona erer ermez Simon, Michigan'da bir resort otelde komi olarak çalışmaya gönderildi; ben gazete dağıtım işinde Coblin'e yardım etmek için Kuzey Yakası'ndaki Coblinlerin şirketine yollandım. Oraya taşınmak zorundaydım, çünkü gazeteler depoya sabahın dördünde geliyordu ve biz tramvaya yarım saatten daha uzak bir mesafede yaşıyorduk. Ama tamamen yabancı ellere teslim edilmiş değildim, çünkü Anna Coblin annemin kuziniydi ve dolayısıyla bir akraba muamelesi görüyordum. Hyman Coblin beni almaya Ford'uyla geldi; ben evden ayrılırken Georgie uluya uluya ağladı; yaşlı kadının sultası altında Ana duygularını açığa vuramazken o duygularını böyle ifade ediyordu. Oturma odasına kapatılması gerekti. Onu sobanın yanına oturttum ve evden çıktım. Kuzin Anna herkes için yeterince ağlardı; evden ayrılışım nedeniyle karalar bağlamış vaziyette evinin kapısından içeri adım attığım anda yüzümü gözümü öpücüklerle boğdu; benim için bu, oğullarının vakitsiz olarak çetin sınavlarla karşı karşıya kaldığını gören Ana'dan, deyim yerindeyse, ödünç alınmış, gelip geçici türden bir duyguydu. Ama en çok gözyaşı döken benim için görüşmeleri sürdüren Anna Coblin oldu. Ayakları çıplaktı, uzun saçları darmadağınaktı ve siyah elbisesinin düğmeleri yanlış iliklenmişti. "Sana kendi oğlummuş davranacağım," diye söz verdi, "kendi Howard'ım gibi." Çadır bezi çamaşır çantamı elimden aldı ve beni Howard'ın, mutfakla tuvalet arasındaki odasına yerleştirdi.

Howard kaçıp gitmişti. Yaşı hakkında yalan söyleyerek Deniz Piyade Teşkilatı'na yazılan cenaze levazımatçısının oğlu Joe Kinsman'la birlikte. Aileleri onları geri almaya çalışıyordu, ama bu arada onlar Nikaragua'ya gönderilmişlerdi; Sandino ve asilerle savaşıyorlardı. Anna, oğlan şimdiden ölmüş gibi üzülyordu. Uzun boylu olması ve enerjik karakteri nedeniyle her türden aşırılığı sergileyebiliyordu. Hatta fiziksel olanları bile: yanaklarında benler, sivilceler, kıllar, alnında şişlikler, boynunda büyük sebase kistler; güzel sayılabilecek kırmızı, spiral saçları vardı; ördek kuyruğu şeklinde kesilmiş, ensesinde genişleyerek birbirine dolaşan saçları ku-

laklarını açıktaki bırakıyordu. Eskiden güçlü olan sesi astım krizleri yüzünden ve ağlamaktan zayıflamış; gözlerinin beyazı da aynı nedenle bakır rengini almıştı; alev alev yanan, somurtkan, acınası bir surat; düşüncelerin ya da insanları onunkinden daha berbat bir bahtla uzlaşmaya razı eden derin mülâhazaların evcilleştirmedığı bir ruh. Gerçekte, diyordu Lausch Nene, her zamanki alışkanlığıyla meseleyi önemsizleştirerek, böyle bir kadın ne istiyordu? Kardeşleri ona bir koca bulmuş, bir iş satın almışlardı; kendi evinde iki çocuğu vardı, ayrıca birkaç da taşınmaz mülkü. Hâlâ işe ilk başladığı Loop on Wabash Caddesi'ndeki şapka fabrikasında olabilirdi pekâlâ. Bunlar, Kuzin Anna'nın Lausch Nene ile gevezelik etmeye –birinin bir bilgeye danışmak üzere gelmesi gibi– gelişinden sonra işittiğimiz yorumlardı; Anna tayyörü, şapkası ve ayak-kabılarının içine gömülmüş vaziyette gelip mutfak masasının başına oturmuş bir yandan aynada kendini seyrederken bir yandan da dur durak bilmeden konuşuyordu, gelişigüzel değil, sert sert, öfkeyle; en acı yorumları yaparken, hatta hiçkırıklar ağzını çarpıtırken bile aynaya bakmaya devam ediyordu. Başına bir bandana bağlamış olan Ana gaz ateşinde tavuk ütülüyordu.

“*Daragaya*,³ oğluna bir şey olmayacak, sağ salim geri dönecek,” dedi yaşlı kadın Anna hiçkırıklarla ağlarken. “Başka annelerin de orada çocukları var.”

“Cenaze levazımatçısının oğluyla düşüp kalkmaya son vermesini söylemiştim ona. O nasıl bir arkadaşı ki onu bu işe sürükledi?”

Kuzin Anna, Kinsmanları uğursuz olarak görüyordu; fark ettim ki çarşı pazar dolaşmaya çıktığında Kinsmanların levazımat dükânının yakınlarından geçmemek için dolambaçlı yollardan gidiyordu, oysa eskiden iri yarı, hayat dolu ve yüz ifadesi güvensiz bir kadın olan Bayan Kinsman'la aynı locadan olmakla, onun, yani zengin Kinsmanların aile dostu olmakla böbürlenirdi. Coblin'in amcası, bir banka memuru, Kinsman'ın çabalarıyla defnedilmişti ve Friedl Coblin'le Kinsman'ın kızı aynı diksiyon öğretmenine gitmişlerdi. Friedl, meleğin elini kor ateşe yönettiği Musa ile aynı telaffuz bozukluğuna sahipti, ama daha sonra kekelemesi tamamen geçmişti. Yıllar sonra, sosis sattığım bir futbol maçında onun sesi-

3 (Rus.) Tatlım, canım.

ni işittim; başında modaya uygun beyaz şapkasıyla beni tanımadı, ama ben onun “When the Frost Is on the Punkin”⁴ diye tekrarlayıp durduğunu çok net hatırlıyorum. Ve Kuzin Anna’nın büyüdüğüümde beni Friedl’le evlendireceğine yemin ettiğini de. O gün verandada gözyaşları içinde beni kucaklayıp hoş geldin diyerek başına bastığı gündü bu. “Dinle Owgie, sen benim oğlum olacaksın, kızımın kocası, *mein kind!*”⁵ O anda bir kere daha Howard’ın ölmüş olduğunu varsayıyordu.

Bu evlendirme projesinden hiç vazgeçmedi. Çim biçme makinesini bilerken elimi kestiğimde, “Düğün gününüze kalmadan iyileşir,” dedi. Sonra, “Öteden beri tanıdığım biriyle evlenmek iyidir, yemin olsun. Elden kötüsü yoktur. Anlıyorsun beni, değil mi?” diye ilave etti. Böylece geleceği çizmişti, çünkü küçük Friedl o kadar kendine benliyordu ki ileride yaşayacağı güçlükleri bugünden görüyordu; kardeşinde cisim bulan Tanrı’nın inayetiyle bu güçlüklerin üzerinden bizzat gelmek zorundaydı. Kendisine yardım edecek bir annesi yoktu onun. Ve belki de ona bir koca bulunamazsa çoluk çocuğa kavuşmadan içgüdülerinin bastırılmış gücü onu mahvedecekti. Ve onlar için dökeceği gözyaşları onu kesinlikle Ophelia’nın deresi gibi boğacaktı.⁶ Ne kadar erken evlenirse o kadar iyiydi. Ayrıca Anna’nın geldiği yerde uzun bir çocukluk dönemi yaşamanız teşvik edilmezdi. Kendi annesi on üçünde ya da on dördünde evlenmişti, dolayısıyla Friedl’in önünde dört-beş yılı vardı. Anna’nın kendisi bu yaş sınırını en az on beş yıl aşmıştı ve sanırım Coblin onunla evlenmeden önceki son birkaç yılı derin üzüntü ve endişe içinde geçirmişti. Sonuçta, kızı için sefere çıkmıştı ve karşılaştığı her genç adam muhtemel bir damat adayydı; ben tek aday değildim, ama sanırım en uygun olanıydım. Friedl diksiyon derslerinin yanı sıra müzik ve dans dersleri de alıyor; semtteki en iyi çevrelere girip çıkıyordu. Biricik kızımı evlendirme isteği Anna’yı bir locaya kaydolmaya sevk etmişti; çok içine kapanık ve evcimen bir kadındı, bu yüzden evden çıkıp yardım kuruluşlarının gecelerine ve keremslere katılması için çok önemli bir sebebi olması gerekiyordu.

4 James Whitcomb Riley’in şiiri.

5 (Alm.) Çocuğum.

6 *Hamlet*, IV. VII.